

Leon de Poncins

II. vatikánský koncil a židovská otázka

PRO FIDE CATHOLICA

Z německého originálu Leon de Poncins, *II. Vatikanum und Judenfrage*,
Verlag Anton A. Schmid, Durach 1992, přeložil © Jaroslav Voříšek 1996

Leon de Poncins

**II. vatikánský koncil
a
židovská otázka**

PRO FIDE CATHOLICA

Obsah

Úvodní slovo editora českého překladu	5
Židovský problém se zřetelem na II. vatikánský koncil	6
1 Role Julesa Isaaca a židovských organizací	7
2 Jules Isaac a čtyři evangelisté	8
3 Jules Isaac a církevní Otcové	9
4 Svatý Jan Zlatoústý	10
5 Svatý Augustin	11
6 Co vyžaduje Jules Isaac od koncilu	12
7 Léčka židovsko-křesťanského přátelství	13
8 Kardinál Bea a B'nai B'rith	15
9 Boj judaismu proti křesťanské tradici	19
10 Dvoutisíciletý křesťansko-židovský rozpor	20
11 Antisemitismus a židovský imperialismus	22
12 Kristovo božství a duchovní univerzalizmus katolické Církve jako příčina židovsko-křesťanských rozporů a překážka židovského impe- rialismu	23
.....	
Dodatek	25

Úvodní slovo editora českého překladu

Již nežijící vynikající francouzský znalec zednářstva i mnoha dalších pomocníků Satanovy synagogy, katolický autor Leon de Poncins, nám v předkládané studii z roku 1992 již titulem ukazuje, co je jejím hlavním tématem. Snad i proto v autorově vlasti, ve Francii, mohla být publikována pouze ve výtahu. V úplnosti vyšla dosud jen v angličtině a němčině, a nyní se dostává poprvé do ruky i našemu čtenáři. Není divu, že jistým kruhům není její rozšíření po chuti, protože třeba o neblahé postavě kardinála Bey autor říká:

„Je původem Žid (jeho jméno zní ve skutečnosti Beja nebo Behar a oba jeho bezprostřední zástupci msgr Baum a msgr Oesterreicher jsou konvertovaní Židé). ... Poté, co byla věc časopisem předána veřejnosti a Vatikán mlčel, jsme povinni konstatovat, že v Římě vznesené žaloby proti kardinálu Beovi jsou oprávněné, že totiž udržoval tajné spojení se špičkami B'nai B'rith a ostatních velkých organizací světového Židovstva, aby napomáhal triumfu židovského stanoviska na koncilu, a že B'nai B'rith po celou dobu trvání koncilu vykonával skrytý dohled nad Vatikánem i papežem.“

Leon de Poncins nám podává jasný náhled na kruhy mimo církve i přímo v ní, které působily na zmanipulování koncilního prohlášení „Nostra aetate“ ve prospěch talmudského Židovstva. Dozvíme se také hned, proč tomu tak bylo:

„Zde tedy máme důkaz: Židé svůj postoj ani za mák nezměnili – pro ně je i nadále víra v božství Kristovo blasfemií.“

Tím se vracíme k výchozímu bodu: je v životním zájmu Izraele zničit křesťanské náboženství, jež vyšlo z jeho lůna – a které považuje za svého nejhroznějšího nepřítele.

V boji proti křesťanství prostřednictvím Židů jde o zničení bašty katolické tradice pod záminkou ekumenické jednoty, smíření náboženství a podobných okrášlených slov, tedy tradice, kterou Josue Jehouda nazval „citadelou křesťanského tmářství“. Podle něj byly tři pokusy o osvobození křesťanství z pachu nenávisti, tj. tři průlomů do staré pevnosti křesťanského zpátečnictví: Renesance, reformace a revoluce roku 1789. Na těchto třech velkých hnutích považuje za nejohrovnější dílo odkřesťanštění, k němuž každá z těchto tří epoch v různých formách přispěla.“

Nebo jak autor stejně stručně jako výstižně odhaluje pravý smysl záluďného křesťansko-židovského „sblížení“:

„Křesťané se nadšeně vrhají na toto židovsko-křesťanské přátelství, a je oprávněná obava, že se stanou obětí talmudské licoměrnosti a falše.“

Když Jules Isaac a jeho společníci přišli do Říma, samozřejmě se nezmiňovali o takovýchto zlomyslných textech, nýbrž mluvili o křesťanské lásce, ekumenické jednotě, společném biblickém původu (filiation biblique), o židovsko-křesťanském přátelství, o boji proti rasismu a utrpení židovského národa – a úskok se podařil: 1651 biskupů, kardinálů, arcibiskupů a ostatních koncilních otců hlasovalo pro reformu křesťanské výuky podle směrnic Juleisa Isaaca, které jsou samozřejmě rovněž směrnicemi B'nai B'rith a Židovského světového kongresu.“

Autor se ve své práci opírá o originální texty renomovaných židovských vůdců, které dokládají, jakým způsobem se většina koncilních Otců se svým prohlášením o vztahu mezi Církví a židovstvem nechala podvést a zneužít. Připojený dokumentární dodatek dokládá fatální působení deklarace „Nostra aetate“ na oficiální věrouku a liturgii pokoncilní církve.

Židovský problém se zřetelem na II. vatikánský koncil (1965)

Dne 20. listopadu 1964 bylo při třetí zasedací periodě shromáždění biskupů, arcibiskupů a kardinálů z celého světa předloženo schéma, týkající se jednání a stanoviska Církve k Židům a judaismu.

Pod nevinným vzezřením ekumenické jednoty, křesťanské lásky, společného duchovního původu a znovusjednocení církví má však toto vótum obrovský dosah a velice závažné důsledky – směřuje totiž k tvrzení, že se Církev (včetně církevních Otců) ohledně židovské otázky po dva tisíce let mýlila, že musí dát Židům (a judaismu) čestné zadostiučinění a zrevidovat svůj postoj k nim (i k judaismu). Zmíněné vótum toto zadostiučinění poskytuje jako následek bojů posledních roků (50. léta), bezohledně vedených předními osobnostmi velkých mezinárodních židovských organizací (B'nai B'rith = židovské zednářstvo, Židovský světový kongres atd.) ohledně „nového zřízení a očisty křesťanské výuky vůči judaismu“. – O této kampani si zde ještě přineseme stručný přehled.

Koncilní vótum okamžitě vyvolalo prudkou reakci mezi mohamedány i katolíky východního ritu. Jménem muslimských států navštívil roku 1965 indonéský prezident papeže a poukázal mu na závažné důsledky, které by v muslimských zemích mělo pro katolickou Církev (misie, školy atd.).

Devadesát koncilních otců hlasovalo „ne“, 1651 „ano“ a 242 „ano“ s výhradami. To je výsledek předběžného hlasování z 20. listopadu 1964, tedy hlasování provizorního. Platné hlasování proběhlo při čtvrté zasedací periodě 28. října 1965 s konečným výsledkem „ano“ 2221, „ne“ 88 hlasů. Téhož dne byla také koncilní deklarace slavnostně vyhlášena. Východní biskupové pak jako celek intervenovali a vůbec byli v zásadě proti zaujetí stanoviska koncilu k židovské otázce.

Zde je výňatek z koncilní deklarace z 20. listopadu 1964: „Protože tedy mají křesťané a Židé tak velké společné dědictví, chce tento posvátný sněm podpořit a doporučit vzájemné poznávání a úctu. Toho lze dosáhnout především biblickými a teologickými studii a bratrskými rozhovory.

Církev, která zavrhuje veškeré pronásledování, ať jde o kohokoli, protože má na paměti společné dědictví se Židy a je vedena nikoli politickými pohnutkami, nýbrž náboženskou evangelijní láskou, želí nenávisti, pronásledování a projevu antisemitismu, jimiž se kdykoli a kdokoli obrátil proti Židům.

I když je církev novým Božím lidem, přece nesmějí být Židé označováni ani za zavržené Bohem ani za prokleté, jako by to vysvítalo ze svatého Písma. Proto ať si dají všichni pozor, aby při katechezi a při kázání slova Božího neučili nic, co se neshoduje s pravdou evangelia a s Kristovým duchem.

Ostatně Kristus, jak Církev vždycky učila a učí, podstoupil dobrovolně a s nesmírnou láskou utrpení a smrt za hříchy všech lidí, aby všichni dosáhli spásy. Je tedy povinností Církve ve svém kázání hlásat Kristův kříž jako znamení všeobecné Boží lásky a zdroj veškeré milosti.¹

Každý Žid dobré vůle uznává, že papežové a panovníci středověku mohli docela dobře Židy vyhubit, kdyby to chtěli udělat. Židé byli všude nežádoucí, vykazováni do ghett, ale nebyli likvidováni. Teprve když víra ztratila vliv na lidi, mohli být v jedné západní zemi zabíjeni miliony lidí pod jednoduchou záminkou, že pro ně není místo (Max I. Dimont, „Židé, Bůh a dějiny“, Paříž 1964).

Deklarace o Židech prozrazuje hlubokou neznalost koncilních otců toho, co je samou podstatou judaismu. Zdá se, že viděli pouze humanitní aspekt problému, obratně prezentovaný mluvčími světového judaismu a sugerovaný světovým tiskem, téměř úplně ovládaným židovským elementem.

1. Role Julesa Isaaca a židovských organizací

Za koncilem navrhovanými reformami tisíciletého postoje a učení Církve vůči judaismu stály ve skutečnosti různé židovské osobnosti a organizace: Jules Isaac, Label Katz (prezident B'nai B'rith), Nahum Goldmann (prezident Židovského světového kongresu) atd.

Podstatnou úlohu mezi nimi sehrál prvně jmenovaný, židovský spisovatel Jules Isaac, zemřelý r. 1964. Pocházel z Aix-en-Provence, svého času byl inspektorem veřejných škol a (spolu) autorem dějepisných učebnic ve Francii (Malet a Isaac).

Isaac profitoval z koncilu, kde našel skutečnou podporu ze strany progresivistických biskupů, a stal se hlavním teoretikem a podněcovatelem boje proti tradičnímu učení Církve ohledně judaismu. Jeho žena a dcery zahynuly při deportaci. Posledních dvacet let života věnoval Isaac kritickým úvahám o vztazích mezi judaismem a křesťanstvím. Na dané téma napsal dvě významné knihy „Ježíš a Izrael“ (1946, nové vyd. 1959) a „Původ antisemitismu“ (1948, nové vyd. 1956).

Ústředními body jeho teze jsou následující úvahy: Jednou provždy se musí skoncovat s antisemitismem, který za druhé světové války vedl k Osvětlení a ostatním vyhlazovacím táborem. Nejstrašnějším antisemitismem je křesťanský antisemitismus na teologickém základě. Postoj Církve k judaismu vždy spočíval na zprávě evangelií a spisů církevních Otců o Kristově utrpení.

Jules Isaac se tedy snaží rozbít zvěst čtyř evangelií o utrpení zpochybňováním její historické hodnoty a argumentací o nedůvěryhodnosti církevních Otců. Již koncem války uspořádal k tomu účelu mezinárodní sjezd, a r. 1947 začaly v tomto směru židovsko-křesťanské rozhovory. Z katolické strany se jich účastnili Henri Marrou, otec Danielou a abbé Veillard, tajemník (francouzského) episkopátu. Jules Isaac stanovil osm bodů opravy křesťanského vyučování ohledně Izraele.

¹ Všechny citáty z koncilní deklarace *Nostra aetate* jsou podle oficiálního vydání koncilních materiálů *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Zvon Praha, 1995; p. překl.

Roku 1949 navázal v Římě spojení s vatikánskými preláty, kteří mu také umožnili audienci u papeže Pia XII. Isaac před ním obhajoval věc judaismu a poprosil jej o prostudování deseti bodů z Seelisburgu (r. 1947 tam byla za účasti 66 osob z 19 zemí uspořádána konference, která schválila desetibodovou rezoluci náležitých opatření k revizi náboženského vyučování křesťanů ohledně Židů). Krátce poté se Isaac sešel také s dalšími preláty římské kurie, kardinály Tisserandem, Ottavianim, Beou, a 13. června 1960 byl také přijat papežem Janem XXIII. Požadoval od něj „zavržení výuky pohrdání“ (de l’enseignement du mépris) a navrhl založení subkomise k prostudování problému.

Po nějaké době se Jules Isaac s radostí dozvěděl, že studiem jeho návrhů byl pověřen kardinál Bea. Ten pak v rámci „Sekretariátu pro jednotu křesťanů“ vytvořil zvláštní pracovní skupinu, pověřenou zkoumáním vztahů mezi Izraelem a Církví – a roku 1964 byla otázka předložena koncilu, což vedlo ke známé deklaraci ze 20. listopadu.

2. Jules Isaac a čtyři evangelisté

Ve své knize „Ježíš a Izrael“ (objemné dílo o 576 stranách) dovozuje, že historici mají právo „posvítit si“ na čtyři evangelia jako na historický pramen, zvláště když jsou jedinou výpovědí o Kristově utrpení a současně nejzávažnějším svědectvím v neprospěch Židů. – „Nikde není toto stranění evangelistů zřejmější a ostřeji formulované, nikde není nepřítomnost nějakého nekřesťanského svědectví politováníhodnější než právě v příběhu utrpení. Bije do očí, že všechna čtyři [evangelia] vykazují tutéž zaujatost, spočívající v redukování odpovědnosti Římanů na minimum a současném zveličování odpovědnosti Židů. V tomto ohledu zachází nejdále Matouš, ještě dál než Marek a Lukáš, ba dokonce nežli Jan. Je nad tím třeba žasnout? Neexistuje totiž nenávisnější nepřátelství než nepřátelství bratrů. Matouš je v jádru Židem, nejžidovštějším ze všech čtyř evangelistů podle velice dobře doložené tradice. Psal v Palestině a pro Židy, aby jim ukázal, že Ježíš je Mesiášem, předpovídaným v židovských spisech, přičemž se opíral o Starý zákon. Ale přijde si při tom na své historická pravda? Je dovoleno o tom pochybovat. Nepřekvapuje, že ze tří synoptiků² je Matouš najzaujatější, a nejnezaujatější – resp. nejméně zaujatý – Lukáš, sám evangelista, je Nežid, jediný pohan mezi evangelisty.

Křesťanská obžaloba Izraele, totiž obviňování z bohovraždy, je vražednou obžalobou, působící rovněž vražedně; je nejtěžší a nejostudnější obžalobou – a také nejnespravedlivější. Ježíš byl k ukřižování, tedy římskému trestu, Pontiem Pilátem, odsouzen římským prokurátorem“ („Ježíš a Izrael“, str. 429).

„Avšak čtyři evangelisté ujišťují – tentokrát shodně: Ježíš byl Římanům vydán Židy. Pod tlakem Židů, kterému se nemohl vzepřít, pak Pilát, který Ježíše považoval za nevinného, musel odsoudit k trestu smrti. Hlavní vina tedy padá na Židy

² *Synoptici* jsou autoři synoptických evangelií (Matouš, Marek, Lukáš); p. překl.

a nikoli na Římany; oni jsou odpovědni za Ježíšovu smrt, na nich spočívá celá nadpřirozená tíže (této viny). Matouš (XXVII, 24/25) je jediný, který ví o tom, že si Pilát umyl ruce, aby se zbavil odpovědnosti za prolití nevinné krve. A opět jediný Matouš nás zpravuje, že celý národ zvolal: Krev jeho na nás i na naše děti! Marek, Lukáš ani Jan nevědějí ani neříkají nic o proslulém mytí rukou ani o hrozném zvolání lidu“ („Ježíš a Izrael“, str. 481).

„Zmíněný verš („Krev jeho na nás i na naše děti“), který způsobil tolik neštěstí a byl proti Židům po staletí zneužíván, se objevuje pouze v Matoušově evangeliu a v evangeliích apokryfních; nijak však neodpovídá historické skutečnosti“ (Jules Isaac, „Výuka pohrdání“, str. 141, Ed. Fasquelle, Paříž 1962).

Krátce a dobře, ve zprávě evangelií o Kristově utrpení nám, jak to vidí Jules Isaac, vycházejí čtyři evangelisté jako arcilháři (Fieffrés menteurs), z nichž nejzlomyslnějším a nejjedovatějším je bezesporu svatý Matouš. „To jemu náleží pochlebná sláva vypuštění otráveného šípku, který už nyní nelze vytáhnout“ („Ježíš a Izrael“, str. 483).

„Nikdy nebyl tendenční charakter a snaha o prokázání něčeho zřejmější než u Matouše ve verších 24/25 (XXVII). K tomu přesvědčení musí dojít každý, kdo má odvahu uvažovat samostatně. Nikoli, Pilát si podle židovského způsobu ruce nemyl, Pilát se neohrazoval, aby dal najevo svoji nevinnu na Ježíšově smrti. Ne, židovský zástup nikdy nevolal: ‚Krev jeho na nás i na naše děti!‘ Ale proč ještě dál na tom trvat? Věc je jasná [totiž že Matouš lhal] všem lidem dobré vůle, ba odvažují se tvrdit, je jasná i před Bohem“ („Ježíš a Izrael“, str. 493).

3. Jules Isaac a církevní Otcové

Ve své druhé knize „Původ antisemitismu“ znevažuje Jules Isaac církevní Otce. Poukazuje na to, že i v pohanském světě před Kristem existoval antisemitismus, který vyvolával krvavá pronásledování. Klade otázku, proč se křesťané znovu chopili pohanského antisemitismu i poté, co byl Kristus obětí pohanského pronásledování, a proč by měli křesťané tento antisemitismus, tedy ‚zločiny, pomluvy a vražednou nenávisť‘ ještě vyhrocovat.

„Žádná zbraň proti judaismu a jeho věřícím se neukázala hroznější než věrouka, toto učení pohrdání u církevních Otců, zvláště ve IV. století. A v tomto učení nebylo opět nic zhoubnějšího než teze o ‚národě bohovrahů‘. Křesťanská mentalita jím byla poznamenána až do nejhlubšího podvědomí. Kdo to nechce uznat, ten buď nezná prameny křesťanského antisemitismu, nebo je zastírá“ („Génèse de l'antisémitisme“, Ed. Calmann-Levy, Paris 1956, str. 327).

„Bohovraždy takového druhu je obviněním, vrženým do tváře celého židovského národa, bez výhrad, bez nějakého rozlišování, a pusté násilí nevědomých mas se pojí s chladnokrevným věděním teologů.

Základní obvinění ‚národa bohovrahů‘ – z této teze pak vyplývá téma soudů, které obvinění následovaly, a k tomu ještě přistupuje hrozná sebekletí („krev jeho na nás i na naše děti“), spočívající na bedrech Izraele a vysvětluje a ospra-

vedlňuje jeho bědný osud, nejhroznější zkoušky i nejstrašnější násilí na židovském národu, proudy krve, vylité z této rány, která je znovu a znovu drásána!“

To všechno, říká Isaac, jde tak říkajíc na vrub Boha, čímž povstává „zvrácenost, z níž se stále znovu a ve všech stoletích vědomě a úmyslně, z generace na generaci těží a která nachází svůj vrchol v Osvětlení, v plynových komorách a pecích nacistického Německa“ („Ježíš a Izrael“, str. 351).

Pak ještě poznamenává, jak je smutné, že musí říci: „Téměř všichni církevní Otcové se podíleli na tomto duchovním kamenování Židů (které nezůstalo bez materiálních následků).“ Mezi zmíněnými církevními Otcí pak jmenuje Jules Isaac sv. Hilária z Poitiers, sv. Jeronýma, sv. Efrema, sv. Jiřího z Nyssy, sv. Ambrože, sv. Epifana (rozeného Žida), a sv. Cyrila z Jeruzaléma. Avšak dva z tohoto ‚vzneseného zástupu‘, míní Jules Isaac, musí být zvláště jmenováni: sv. Jan Zlatoústý, velký učitel latinské Církve, a sv. Augustin, který svou podivuhodnou a nebezpečnou invencí a důvtipem vynikl vypracováním důsledného učení“ („Génèse de l'antisémitisme“, str. 161). Potom Isaac snáší důkazy ze spisů sv. Jana Zlatoústého, sv. Augustina, sv. Jiřího Velkého a sv. Agobarda.

4. Svatý Jan Zlatoústý

„Svatý Jan Zlatoústý (Chrysostomus) začal r. 386 kázat v Antiochii, kde byla významná židovská kolonie. Na počátku to bylo osm homilií proti Židům, jejichž tón se vyznačoval až neslýchanou prudkostí.

Nacházejí se v nich najednou všechny stížnosti a žaloby. Dobře se tam ukazuje spojení elementů prchlivosti s nespravedlivou hrubostí, pozůstávající z lichého populistického antisemitismu, specificky teologických žalob a užití biblických textů, které jsou známkou křesťanského antisemitismu“ (Jules Isaac, „Ježíš a Izrael“, str. 256).

„Dovolme si docela jednoduše říci: Co bylo sledovaným cílem této bezuzdnosti nadávání a pomlouvání ze strany svatého řečníka, je pobuřující a odporná věc.

Tyto zárodky opovržení a nenávisti stále klíčí. Dobrá setba, bohatá sklizeň. Je třeba pochopit, kam vedly rétorické obraty „zlatých úst“, opakované pak po staletí sborem myriád školáků; prokázaly svou vitální a nakažlivou vytrvalost, usazovaly se jako struska v milionech duší. Kdo by si troufal uvěřit, že křesťanská duše se od toho dnes již oprostila? Kdo může říci, zda se toho kdy zbaví? A po křesťanských kazatelích vidíte přicházet děsivé pamfletisty, nacisty á la Streicher“ (Jules Isaac, „Génèse de l'antisémitisme“, str. 162, 164-166).

5. Svatý Augustin

„Ne tak prudce jako řecký kazatel,“ píše Jules Isaac, „ale neméně náruživě nepřátelsky smýšlí o judaismu a Židech i svatý Augustin. Nepřestává také o nic méně bojovat proti jejich vlivu, varovat před ním věřící a vybavovat je nepřeborným množstvím působivých argumentů pro střetnutí s těmito nepoddajníky a zatracenci. Metoda je tatáž, velmi blízké je i jejich stanovisko a interpretace Písma: Již před příchodem Vykupitele byl judaismus stále více zkomolený, vysílený a oslabený, po Zjevení skrze Krista již zde nebyl žádný jiný svůdce a podněcovatel než ďábel. Ti, kteří byli kdysi oblíbenými syny Božími, stali se dětmi démona“ („Génèse de l'antisémitisme“, str. 166).

V tomto vášnivém učení, které přetrvalo staletí a opovažuje se zdvihat svůj hlas i v našich dnech, už není žádný respekt před pravdou jak zjevenou, tak i historickou. Z politováníhodného ukřižování i z rozptýlení [Židů] byla ukována hrozivě naostřená zbraň k jistějšímu ubití starého Izraele...“ („Génèse de l'antisémitisme“, str. 167)

„Zatím jsem zde ještě stále neřekl to podstatné, tu nejpoučnější část, která je svatému Augustinovi a jeho bystrému rozumu vlastní, totiž vypracování vykonstruované a účelově vhodné teze, a proto největší (teologickou) šťastnou událost, učení o svědectví národa...“

„Dnes již vidíme hluboký rozdíl, který odlišuje křesťanský systém ponižování od svého napodobitele, systému nacistického – slepí a nevědomí jsou ti, kteří podceňují a nesprávně posuzují tisíce těsných spojení mezi nimi. Ten druhý byl jenom krátkou etapou, předcházející masivnímu vyhlazování, první v sobě zahrnoval přežití, ale potupné přežívání v soustavném mučení opovržením a ponižováním...“ („Génèse de l'antisémitisme“, str. 168-172).

„Toto učení, předkládané po celá staletí, vytvořilo živou, nekonečně škodlivou a smrtící tradici, o níž jsem již řekl a znovu to opakuji, že vedla do Osvětlení. Šest milionů zavražděných Židů jenom proto, že byli Židy. A to k hanbě nejen německého národa, nýbrž celého křesťanstva, protože bez křesťanské katecheze, kázání a upomínání, propagandy a hrozných tribunálů by nemohlo být ani Hitlera.

Dokud Církev a křesťanské národy neuznají svoji počáteční odpovědnost, nevezmou ji na sebe a nevykoupí se, podrží si antijudaismus svoji platnost a účinnost. Newyorský arcibiskup asi sotva postřehl, že ve Velké Británii panuje skrytý antisemitismus; ten ostatně panuje všude, a opak by byl překvapující, protože trvalým zdrojem skrytého antisemitismu není nic jiného, než křesťanská náboženská výuka ve všech svých formách“ (Ježíš a Izrael“, str. 365, 508, 572).

6. Co vyžaduje Jules Isaac od koncilu

Prostudujeme-li si knihy Julesa Isaaca, Josue Jehoudy, de Rabiho, Benamozegha, Memmiho a dalších, pak porozumíme manévřům, jimiž byli podvedeni koncilní otcové, i pasti, do níž se nakonec dostali.

Jediným viníkem, jak nám říká Jules Isaac, je Církev; Židé jsou nadobro nevinní a nenesou žádnou odpovědnost. Výhradně učení a výuka Církve jsou zdrojem všech pronásledování Židů, tedy Církev je vinna antisemitismem, který vřel po všechna staletí a dosáhl svého vrcholu v prokleté Osvětě.

Jules Isaac si vyprošuje resp. vyžaduje od koncilu:

1. Odsouzení a potlačení veškeré rasové, náboženské a národnostní diskriminace.

2. Změnu nebo potlačení liturgických modliteb, týkajících se Židů, především velkopáteční (a speciálně vypouštění slov perfidi Judaei = nevěrní/nevěřící Židé).

3. Stanovení zásady, že Židé nejsou žádným způsobem odpovědní za Ježíšovu smrt; vinu na ní má celé lidské pokolení.

4. Vynechání resp. škrtnutí těch pasáží evangelií, které v líčení Kristova utrpení diskriminují Židy, především dvě místa u Matouše, jehož Jules Isaac chladnokrevně prohlašuje za lháře a padělatele.

5. Připomenutí, že Církev je ve všem vinna latentní válkou, která trvá po dva tisíce let mezi Židy, křesťany a ostatním světem.

6. Příslib, že Církev definitivně změní své dosavadní stanovisko aktem pokory, lítosti a prosby o odpuštění ohledně svého chování vůči Židům. A dále aby Církev vynaložila veškeré úsilí k nápravě jí způsobeného bezpráví a příkoří tím, že upraví svoji tradiční výuku (a učení) a zreviduje ji podle směrnic Julesa Isaaca.

Navzdory bezmezné nestydatosti svého ultimáta i zuřivému boji proti evangeliím a církevním Otcům našel Jules Isaac vydatné pomocníky v moderních prelátech i v samotném Římě, počínaje všemi stoupenci židovsko-křesťanského přátelství.

Tak např. biskup msgre Provenchère (Aix-en-Provence) uspořádal velké shromáždění, na němž byl očekáván také Jules Isaac. Tématem jednání byla koncilní deklarace o „vztahu k Židům a nekřesťanům“. Na setkání pak vystoupil mj. i Jules Isaac. Když poté promluvil o jeho osobě biskup, řekl doslova, že již při svém prvním setkání s Isaacem r. 1945 k němu pocítil hlubokou úctu, která se brzy změnila v opravdovou náklonnost. Koncilní schéma se zdá být uskutečněním toho, co bylo tehdy předmětem jejich rozhovorů! Původcem schématu o Židech je tedy sám Jules Isaac. Jeho výše zmíněná žádost byla prostudována více než dvěma tisíci biskupy. To znamená, že setkání Julesa Isaaca s papežem Janem XXIII. se stalo signálem židovsko-křesťanského přátelství. Na závěr zprávy o shromáždění (list „Terre des Provence“ z 23. ledna 1965) se říká: „Msgre Provenchère potom přednesl detailní zprávu o roli Julesa Isaaca v přípravě koncilu v Římě. V poděkování biskupovi pak poukázal Palanque ještě na jeho zásluhy o zdar schématu o Židech (v dekretu Nostra Aetate).“

7. Léčka židovsko-křesťanského přátelství

Podívejme se nyní, s jak domýšlivou a pohrdavou ironií mluví Žid Josue Jehouda o tomto židovsko-křesťanském „přátelství“:

„Je-li obvyklý výraz ‚židovsko-křesťanský‘ užíván k označení židovského původu křesťanství, falšuje samotný smysl univerzálních dějin vyvoláváním zmatku v myslích lidí. Pomíjením rozdílu mezi židovským a křesťanským mesianismem dává dohromady dva pojmy, které jsou radikálně protichůdné. V tom okamžiku, kdy se klade důraz výhradně na ‚křesťanský‘ k újmě ‚židovského‘, pomíjí se monoteistický mesianismus a redukuje na mesianismus čistě konfesionální, který se především zabývá všemi věcmi individuální spásy a duše, jak to dělá právě křesťanský mesianismus. Jestliže však výraz židovsko-křesťanský má označovat společný původ, pak je to bezpochyby nejfatálnější z myslitelných pojmů. Spočívá na logické chybě (*contradictio in adjecto*) a tento pojem falšuje samotné dějiny. Jedním dechem v sobě zahrnuje dva zcela neslučitelné pojmy; snaží se dokázat, že není žádný rozdíl mezi dnem a nocí, mezi černou a bílou. Zavádí tedy totální zmatení, na němž se však přesto snaží postavit civilizaci. Křesťanství nabízí světu omezený mesianismus, který chce uložit jako jediný platný. Sám Spinoza, myslitel, který se nejvíce vzdálil historickému monoteismu Izraele, píše: ‚Pokud jde o tvrzení některých církví, že Bůh na sebe vzal lidskou přirozenost, musím uznat, že se mluví řečí a povídají věci, které jsou stejně absurdní, jako by někdo tvrdil, že kruh má povahu čtverce.‘

Dogmatická výlučnost, jíž křesťanstvo vyznává, musí skončit. Je to křesťanská umíněnost, která tvrdí, že křesťané jsou jediným pravým Izraelem, a tím propaguje antisemitismus. Tento skandál musí dříve či později vzít konec. Čím dříve to bude, tím dříve zmizí nezdravá atmosféra lží, do níž se antisemitismus halí“ (Josue Jehouda, „Antisemitismus, zrcadlo světa“, Editions Synthesis, Ženeva, str. 1958).

To je tedy řečeno naprosto jasně. Ale poslouchejme ještě chvíli našeho autora: „Křesťanství spočívá na víře, vycházející z mýtu, spojující ho s židovskými dějinami, nikoli však s přesně dochovávanou tradicí a psaným i ústním zákonem, jako je tomu v případě Izraele“ (tamtéž, str. 132).

„Avšak křesťanstvo tvrdí, že přináší světu ‚pravý‘ mesianismus. Snaží se obrátit všechny pohany včetně Židů. Dokud však trvá monoteistický mesianismus Izraele, byť i jen ve virtuálním stavu, jeví se křesťanský mesianismus jako to, čím skutečně je: Imitací, která se ve světle autentického mesianismu hroutí“ (tamtéž, str. 155).

Křesťané se nadšeně vrhají na toto židovsko-křesťanské přátelství, a je oprávněná obava, že se stanou obětí talmudské licoměrnosti a falše.

Když Jules Isaac a jeho společníci přišli do Říma, samozřejmě se nezmiňovali o takovýchto zlomyslných textech, nýbrž mluvili o křesťanské lásce, ekumenické jednotě, společném biblickém původu (*filiation biblique*), o židovsko-křesťanském přátelství, o boji proti rasismu a utrpení židovského národa – a úskok se podařil: 1651 biskupů, kardinálů, arcibiskupů a ostatních koncilních otců hla-

sovalo pro reformu křesťanské výuky podle směrnic Julesa Isaaca, které jsou samozřejmě rovněž směrnicemi B'nai B'rith a Židovského světového kongresu.

Znovu si připomeňme, že když Jules Isaac a šéfové židovských organizací jednali v Římě, neříkali papeži a biskupům to, co předtím napsali do svých knih: „Vaši evangelisté jsou arcilháři a zvláště Matouš, nejjedovatější z nich.“ – „Vaši církevní Otcové jsou padělatelé a překrucovači historie, kteří ve světě rozšířili nenávisť vůči Židům a vypustili bestii k pronásledování Židů až do trpkého konce Osvětami.“ – Neříkali tam: „Tito církevní Otcové jsou předchůdci Hitlera i Streichera, a jsou ve skutečnosti odpovědni za Osvětím a šest milionů židovských obětí nacistů.“

Citovaná obvinění si lze slovo za slovem přečíst v knihách Julesa Isaaca, vyložených ve všech knihkupectvích. Zdá se však, že koncilní otcové je nečetli, stejně jako ne knihy Jehoudy, Benamozegha, de Rabiho, Memmiho a dalších.

V Římě tedy Jules Isaac a jeho židovští soukmenovci neříkali to, co si lze přečíst v jejich knihách: „Váš monoteismus je falešným monoteismem, zbastardizovanou imitací, zfalšovanou napodobeninou pravého monoteismu, monoteismu hebrejského – a pokud se křesťanstvo nevrátí k těmto pramenům, je bez jakékoli námitky odsouzeno“ (Jehouda). Rovněž se v Římě nepochlubili tím, co řekl Benamozegh, světlo moderního židovského myšlení: „Křesťanské náboženství je falešným náboženstvím, pouze tak zvané božím. Pro křesťanské náboženství i svět existuje pouze jediná cesta ke spáse: Návrat k Izraeli“ (Elie Benamozegh, „Izrael a lidstvo“, Paříž 1961; originální vydání 1914)

Rovněž tam neříkali spolu s Memmim: „Vaše náboženství je v očích Židů bláskvím a subverzí. Váš Bůh je pro nás ďáblem, souhrnem všeho zla na Zemi“ (A. Memmi, „Portrét Žida“, Paříž 1962).

Zamlčeli de Rabiho: „Konverze Židů ke křesťanství je zradou a modloslužbou, protože znamená nejhorší rouhačství – víru v božství člověka“ (De Rabi: „Anatomie francouzského judaismu“, Paříž 1962).

Dávali si dobrý pozor, aby tím Řím vyděsili, a dokázali skrýt své skutečné myšlenky. Tak se jim pokryteckými řečmi podařilo získat určitý počet prelátů.

Je to všechno opravdu zarážející událost. Progresivističtí biskupové, kteří Židy podporovali, byli na koncilu v menšině. Lze k tomu uvést dva možné důvody:

1. Biskupové ve své silné většině nevěděli o roli, kterou sehráli Jules Isaac a židovské světové organizace v přípravě koncilního vóta o Židech, jež bylo zapracováno do koncilní konstituce „Nostra Aetate“ o nekřesťanských náboženstvích.

2. Koncilní otcové jako celek sotva znali židovskou otázku a nechali se pomýlit a svést obratně podanými židovskými argumenty.

Manévr byl opravdu proveden velice zchytrale – a podařil se. Zmíněné vótum je toho důkazem. 1651 biskupů, arcibiskupů a kardinálů uznalo, že učení sv. Jana Zlatoústého, sv. Augustina a sv. Jiřího Velkého musí být opraveno a vyčištěno podle představ Julesa Isaaca a de Rabiho, jenž prohlásil, že kniha „Ježíš a Izrael“ je „specifickou válečnou zbraní“ proti křesťanské výuce, „která je mimořádně škodlivá“.

Modifikací velkopáteční liturgie a potlačením přimluvné modlitby za Židy dalo zmíněných 1651 biskupů za pravdu Julesu Isaacovi, který o modlitbě řekl: „Nelze říci, co je na této přimluvné modlitbě frapantnější – její krása nebo její nespravedlivost“ („Génèse de l'antisémitisme“, str. 309). Koncilní otcové byli zřejmě názoru, že její nespravedlivost převažuje nad krásou. Stručně řečeno, vótum z 20. listopadu 1964, předložené pod zdáním křesťanské lásky, smíření církví, ekumenické jednoty atd., je další etapou demise tradičního křesťanství a návratem k judaismu.

8. Kardinál Bea a B'nai B'rith

Večer 20. listopadu se radovali Židé i progresivisté. Oslavovali vítězství ve velké hře; Církev kapitulovala. Ale najednou to bylo pochybné. Papež Pavel VI. se zdráhal koncilní vótum zveřejnit. Soudil, že natolik závažná otázka, která byla po 1500 let předmětem židovsko-křesťanských sporů a zahrnuje dokonce samu podstatu křesťanského učení, nemůže být takto snadno vyřešena. Žádal opětne prostudování schématu a vypracování nového textu, který by více odpovídal katolickému učení a nakonec se předložil koncilním otcům k ověření.

První vótum přišlo na svět více méně potají, aniž by se dostalo veřejnosti na vědomí. Židé a progresivisté si dávali dobrý pozor, aby neinformovali svět o tom, co připravují.

Tradicionalisté stáli zaskočení, ale veřejnost byla zalarmována a boj se rozzuřil. Za jednu i druhou stranou vstupovali na kolbiště laici a podíleli se na zápasu. Velké noviny „Le Monde“, „Le Figaro“ a „New York Times“ o sporu referovaly obšírnými statěmi, progresivistické listy byly doslova bez sebe. Tradicionalisté všech zemí odpověděli protiúderem a zaplavili Řím řadou brožur, mnohdy senzačního a rozruch budícího obsahu. Přímo v okrsku svatopeterského chrámu se vášnivě přeli koncilní preláti. Kardinál Bea, obklopený kohortou francouzských, německých a holandských progresivistických teologů, odporoval msgre Carlimu, msgre Proenza Sigaudovi a msgre Lefebvrovi, kteří hájili tradiční postoj. B'nai B'rith, Židovský světový kongres a Anti Defamation League³ se zběsile semkly na straně židovské věci. V takto horečně bojové atmosféře byl konečně vypracován nový text a v říjnu 1965 podroben vótu koncilních otců. V mnoha podstatných bodech se lišil od prvního, byl mnohem konformnější tradičnímu učení katolické Církve, odhlédneme-li od jednoho sporného bodu, vyvolávajícího nejhorší obavy tradicionalistických katolíků, stigmatizovaných označením „integristé“.

Dne 14. října pak byl nový text většinou koncilních otců schválen a definitivně zveřejněn papežem.

To všechno nás přivádí k úloze kardinála Bea v Římě. Zatím jsme věnovali celé pasáže Julesi Isaacovi; podívejme se nyní trochu blíže na kardinála, který s Isaa-

³ Anti Defamation League, tj. „Liga proti pomluvám“, je veřejně vystupující paží židovsko-zednářského řádu B'nai B'rith, jehož většina členů zůstává v utajení; p. překl.

cem představoval druhý pilíř celého podniku. Jeho role jako šéfa sekretariátu pro jednotu křesťanských náboženství měla rozhodující význam a během celého trvání koncilu byl nepochybným vůdcem progresivistické strany, bezpodmínečně oddané Židům a nepřátelské tradicionalistům. Ve sporu o židovskou otázku stáli proti sobě tradicionalistický teolog msgr Carli a kardinál Bea. Prožidovská horlivost kardinála vyvolala v Římě vlnu podrážděných protestů a byla proti němu vznesena závažná obvinění. Předhazovalo se mu, že

1. je původem Žid (jeho jméno zní ve skutečnosti Beja nebo Behar a oba jeho bezprostřední zástupci msgr Baum a msgr Oesterreicher jsou konvertovaní Židé);

2. byl během celého trvání koncilu tajným agentem B'nai B'rith, nejmočnější a nejobávanější světové židovské organizace se sídlem v USA;

3) že dostal od B'nai B'rith a jiných židovsko-amerických organizací velké peníze na podporu a obranu židovské věci v Římě.

Těmto a dalším obžalobám ovšem scházely formální a nepochybné důkazy, protože jde o fakta, která se mimořádně obtížně prokazují.

Ale již 25. ledna 1966 byl ve Spojených státech zveřejněn šokující dokument. Jednalo se o magazín „Look“, který je vedle časopisů „Life“ a „Saturday Evening Post“ jedním z největších amerických listů tohoto druhu a má neuvěřitelný náklad sedm a půl milionu výtisků. Vydavatel „Looku“ se věnoval židovskému problému před koncilem a přinesl podrobnou zprávu o tajném spojení kardinála Bea s vůdci B'nai B'rith a Židovsko-amerického výboru. Velice obsáhlý a důkladně zdokumentovaný článek podepsal šéfredaktor časopisu J. Roddy a byl doplněn snímkem, ukazujícím kardinála Beu v rozhovoru s rabínem Heschel a dalšími předáky B'nai B'rith. Časopis přinesl na obálce provokativní titul: „Jak Židé změnili katolické myšlení“.

Ukážeme si nyní některé markantní pasáže:

„Tvrzení (v Římě) o židovské infiltraci Církve zneklidnilo antisemity. A skutečně se mezi židovskými preláty, pracujícími v Římě na prohlášení o Židech, nacházeli msgr Baum a msgr Oesterreicher ze štábu kardinála Bea, který sám je podle káhirského deníku ‚Al Gomhuria‘ Žid jménem Behar.“

Baum ani Oesterreicher nebyli u toho, když pozdě odpoledne 31. března 1965 zastavila před hotelem Piazza v New Yorku kardinálova limuzína, aby jej odvezla o šest bloků dál do kanceláře Židovsko-amerického výboru. Šéfa sekretariátu pro jednotu křesťanů tam očekával sanhedrin a setkání bylo před tiskem drženo v tajnosti. Bea si přál, aby ani Svatý stolec, ani arabská liga nevěděly, že je zde, aby vyslechl otázky, na které si Židé přejí odpověď.“

Dále „Look“ přinesl přehled bodů, o nichž se na této konferenci jednalo (kardinál se ukázal jako přesvědčený bojovník za teze Julesa Isaaca) a poukázal na intenzivní paralelní úsilí reprezentantů velkých židovských organizací B'nai B'rith, Židovsko-amerického výboru a Židovského světového kongresu) o vítězství svých záměrů.

„Look“ má přímé spojení se židovským prostředím a lidé z B'nai B'rith a Židovsko-amerického výboru mu pro citovaný článek dodali velmi přesný a úplný

materiál. Z důvodů, známých zatím pouze jim samým, považovali nyní za vhodné informovat veřejnost o zmíněném jednání, které bylo dosud drženo v přísné tajnosti. Je možné, že když se jim nepodařilo udržet plody vítězství vóta z r. 1964, dolehla celá tíha jejich zklamání na kardinála.

V článku časopisu „Look“ je jedna mimořádně významná pasáž, týkající se záležitosti kolem „Naší milé Paní z Guadeloupe“.

4. dubna 1965 vešel papež do kostela „naší milé Paní z Guadeloupe“ na okraji Říma a vystoupil s pašijovým kázáním. Podle časopisu „Osservatore Romano“ v něm použil následujících slov:

„Jedná se o obtížnou a smutnou stránku, jako je právě tato zde, která nám líčí ve skutečnosti setkání Ježíše s židovským národem. Ten byl vyvolen, aby přijal Mesiáše a po tisíce let jej očekával, a plně vycházel z této naděje a přesvědčení. Ale přesně v tom okamžiku, kdy Pomazaný přichází, otevřeně říká, že Ho nezná, a nejen to, dokonce proti němu bojuje, pomlouvá a žaluje na Něho, a nakonec Ho i nechá zabít“ („OR“, 7. 4. 1965).

Okamžitě se ozvaly zuřivé protesty židovských obcí v Itálii:

„Dr. Sergio Piperno, prezident sdružení izraelských italských obcí a dr. Elio Toaff, velkorabín z Říma, zaslali Vatikánu na protest proti zmíněné větě Svatého Otce v pašijovém kázání následující telegram: ‚Italští Židé vyjadřují svůj bolestný úžas nad potvrzením obžaloby židovského národa ze smrti Ježíše Krista, která byla obsažena v papežově homilii v předvečer velikonočních svátků, přednesené v římské farnosti Naší milé Paní z Guadeloupe, a o níž informoval oficiální římský tisk. Byla tak znovu vznesena obžaloba z bohovraždy, světského zdroje tragických nespravedlností vůči Židům, a to i přesto, že slavnostní stvrzení koncilu tomu mělo udělat jednou provždy konec‘ („Il Messaggero di Roma“, 7. 4. 1965).

Podívejme se, co napsal „Look“ o události v kostele Naší milé Paní z Guadeloupe:

„Když vešlo ve známost vótum z roku 1964, propukla mezi Židy ve Spojených státech bouře radosti, protože jejich vysvětlení bylo konečně přijato.

Ve skutečnosti z toho nebylo nic.

Bylo nutno zvládat nové obtíže. V Segni u Říma napsal biskup Luigi Carli v únorovém čísle svého diecézního listu, že Židé od časů Kristových i jejich potomci až do dnešních časů jsou kolektivně odpovědni za Ježíšovu smrt. O několik týdnů později, na pašijovou neděli, při mši na okraji Říma mluvil papež o ukřižování a těžké odpovědnosti Židů za tuto událost. Vrchní římský rabín Elie Toaff prohlásil v lítostivé odpovědi, že dokonce i nejkvalifikovanější katolické osobnosti nechávají v předvečer Velikonoc oživat staré předsudky.

25. dubna 1965 přinesly noviny ‚New York Times‘ velice znepokojivou zprávu. Prohlášení o židovské otázce, říká se v ní, bylo v nebezpečí a papež je odkázal na čtyři poradce, aby odstranili každý rozpor s Písmem a učinili prohlášení přijatelnější Arabům.

Když o tři dny později přijel kardinál Bea do New Yorku, dementoval příběh listu ‚New York Times‘ a prohlásil, že jeho sekretariát pro jednotu křesťanů měl po celou dobu pod kontrolou prohlášení o židovské otázce. Pak ještě omlouval kázání papeže Pavla. ‚Mějte na paměti,‘ řekl, ‚že papež se obracel ke shromáždění

věřících, složenému z jednoduchých, prostých lidí, a že nemluvil před kultivovanou elitou.' Ohledně antisemitského biskupa ze Segni kardinál zdůraznil, že jeho postoj není v žádném případě stanoviskem sekretariátu. Morris B. Abraham ze Židovsko-amerického výboru uvítal kardinála na letišti a prohlášení označil za znepokojující, zatímco v době od 9. do 15. května probíhala ve Vatikánu horečná zákulisní diskuse o znění nového prohlášení o Židech, které by bylo předloženo vótu koncilních otců. Po tomto datu diskuse skončila a přítomní biskupové se opět rozešli, aniž by nechali proniknout ven cokoli o přijatých závěrech.“

A skutečně, jak prohlásil „Look“, „došlo ke špatné věci, a z těchto rozhovorů muselo vyjít zcela nové prohlášení“.

Tou dobou rozpoutaly židovsko-americké noviny rozhořčenou nátlakovou kampaň na Vatikán, ale věc šla i tak rychle kupředu. Text nového prohlášení byl zveřejněn ve velice přiměřené formě, jak oznámily noviny „Times“. Poté papež odletěl do sídla OSN, kde se jeho řeč „Už nikdy válku“ stala triumfem. Pak přijal prezidenta Židovsko-amerického výboru v jednom kostele na East Side. Osud prohlášení však byl stále ještě nejistý a opozice nezůstala nečinná. Nespokojena s obsahem chtěla naklonit vítězství na svou stranu odmítáním jakéhokoli prohlášení k židovské otázce, a Arabové doručili koncilním biskupům memorandum o 28 stranách, v němž je žádají, aby varovali své věřící před židovsko-komunistickou aliancí.

„Konečně bylo 14. října koncilní vótum usneseno. Reprezentanti židovských organizací Lichten a Shuster horečně telefonovali s Židovsko-americkým výborem a B'nai B'rith v New Yorku, ale žádná pomoc se již nedala čekat. Msgre Higgins dělal, co mohl, aby je přesvědčil, že kostky jsou vrženy, a v daném okamžiku je třeba se spokojit s tím, čeho bylo dosaženo, protože kdyby se postupovalo příliš divoce, mohl by takto nejednotný koncil nakonec dospět k závěru, že by papež o tomto tématu vůbec neměl nic zveřejňovat. Poslední apel ještě vznesl na biskupy abbé René Laurentin (dopisovatel ‚Figara‘). Nakonec se vótum v ohlášeném termínu konalo. 1763 biskupů hlasovalo v jeho prospěch, 250 proti. Americký a evropský tisk zjednodušil obsah prohlášení do titulků ‚Vatikán se omlouvá Židům‘, ‚Židé nenesou vinu‘, ‚Židé jsou ze strany Říma zbaveni viny‘. Rovněž B'nai B'rith vydal plamenné prohlášení v tomto smyslu, ale všechna dohromady nesla v sobě slzu zklamání, protože první a zřetelná deklarace byla zmírněna. Beův přítel Heschel vystoupil nejvznětlivěji a prohlásil, že neúspěch koncilu, totiž jeho odmítání vyřešit otázku bohovraždy, je aktem holdu Satanovi.

Ve Spojených státech se všeobecně věřilo, že Židům byl poskytnut jistý druh odpuštění. Tato myšlenka byla tiskem horlivě šířena a udržována, ale ve skutečnosti neměla v koncilním prohlášení žádnou oporu. Nakonec musely B'nai B'rith a Židovsko-americký výbor uznat, že velká část arabského odporu i neústupnosti teologů byla reakcí na nesmírný tlak, který židovské organizace na koncil vykonávaly. Dokonce i katolíci jsou názoru, že Židy vynaložená energie přinesla víc špatného nežli dobrého, protože kdyby byl koncil mohl prohlášení o židovské otázce rozvážit v ústraní, dopadlo by mnohem pevněji. Na koncilu bylo mnoho biskupů, kteří židovský tlak silně pociťovali, a byli jím doslova šokováni. Když viděli koncilní tajnosti rozšiřované v americkém tisku, říkali si, že Beovi odpůrci

měli pravdu. ‚Chce vydat Církev Židům‘, prohlašovali bez obalu největší nepřátelé starého kardinála, a někteří koncilní dogmatici jejich náhled sdíleli.

Otec Felix Morion z univerzity Pro Dea, který vedl studijní skupinu, pracující v přímém spojení s Židovsko-americkým výborem, byl názoru, že promulgovaný text byl nejlepší, jakého šlo dosáhnout. Mohli jsme dogmatiky [tj. tradicionalisty] zdolat, tvrdil Morion. Skutečně by to také dokázali, ale důsledkem by byl rozbroj v Církvi“ („Look“, 1. května 1966).

Shrňme si ještě jednu fakta, která nám dodal „Look“:

Papež si dovolil na pašijovou neděli číst a komentovat evangelium podle svatého Matouše. Kardinál Bea odjíždí kvapně do New Yorku s omluvou B'nai B'rith za toto pohoršující kázání. Řekl, co jsme již slyšeli: „„Mějte na paměti,“ řekl, „že papež se obracel ke shromáždění věřících, složenému z jednoduchých, prostých lidí, a že nemluvil před kultivovanou elitou.““

Podle kardinála Bea lze tedy vyvodit závěr, že pravdě evangelia dnes mohou věřit pouze prostí, jednoduší lidé? Pokud ano, byl by to posmrtný triumf Julesa Isaaca. Podařilo se mu přesvědčit kardinála, že svatý Matouš byl lhář.

Ať je tomu jakkoliv, kardinál, zastávající nejvyšší úřady v katolické hierarchii a omlouvající se Židům za to, že si papež dovolil o svatém týdnu číst a komentovat pašije z evangelia – to je ovoce vóta z roku 1964 a podívaná, jaká se v průběhu 2000 let historie křesťanstva ještě nenaskytla. Citovaný článek „Looku“ je mimořádně znepokojující: Četlo jej 7,5 milionu lidí a dodnes nevyvolal žádný odpor. V celé katolické Církvi se nenašel nikdo, kdo by povstal a žádal vysvětlení.

Poté, co byla věc časopisem předána veřejnosti a Vatikán mlčel, jsme povinni konstatovat, že v Římě vznesené žaloby proti kardinálu Beovi jsou oprávněné, že totiž udržoval tajné spojení se špičkami B'nai B'rith a ostatních velkých organizací světového Židovstva, aby napomáhal triumfu židovského stanoviska na koncilu, a že B'nai B'rith po celou dobu trvání koncilu vykonával skrytý dohled nad Vatikánem i papežem.

Kdyby bylo promulgováno první votum z roku 1964, cítili by se Židé oprávněni zakázat čtení podstatných pasáží ze sv. Jana a sv. Matouše, které se podle nich vztahují k antisemitismu, a bylo by nezbytné sloužit mše za klid duší svatého Jana Zlatoústého, sv. Augustina, sv. Jiřího Velikého, sv. Agobarda a ostatních učitelů křesťanstva – za „špinavé pamfletisty a zlomyslné teology“, kteří se provinili „vypuštěním divoké šelmy do světa“ (Jules Isaac), za „předchůdce Hitlera, Himmlera a Streichera, za duchovní původce Osvětlení“.

9. Boj judaismu proti křesťanské tradici

V boji proti křesťanství prostřednictvím Židů jde o zničení bašty katolické tradice pod záminkou ekumenické jednoty, smíření náboženství a podobných okrášlených slov, tedy tradice, kterou Josue Jehouda nazval „citadelou křesťanského tmářství“. Podle něj byly tři pokusy o osvobození křesťanství z pachu nenávisti, tj. tři průlomy do staré pevnosti křesťanského zpátečnictví: Renesance,

reformace a revoluce roku 1789. Na těchto třech velkých hnutích považuje za nejodvuhodnější dílo odkřesťanstění, k němuž každá z těchto tří epoch v různých formách přispěla.

„Renesance, reformace a revoluce byly tři pokusy o znovunapřímení křesťanské mentality, aby držela krok s postupujícím rozvojem rozumu a vědy – tam, kde se dogmatické křesťanství zmírňovalo a sláblo, postupně se emancipovali Židé“ (Jehouda, str. 161). K reformaci pak poznamenává: „Lze tvrdit, že kdyby se renesance neodchýlila ze svého počátečního kursu ve prospěch řeckého dualistického světa, bezpochyby bychom zde měli svět, sjednocený tvůrčím učením kabbaly“ (str. 168).

Ohledně reformace říká, že Johannes Reuchlin, žák Pico della Mirandoly, vzrušil svého času křesťanské svědomí, když již r. 1494 tvrdil, že není nic vyššího než hebrejská moudrost. Reuchlin návratem k antickým pramenům nezvěstoval nic jiného, než rovněž návrat k židovským zdrojům. Nakonec si odnesl vítězství ve sporu s židovským konvertitou Pfefferkornem, který hlasitě požadoval zničení Talmudu (ten obsahuje mnohem více než jedno rouhavé místo o Kristovi a jeho svaté Matce). Nový duch, který zrevolucionalisoval celou Evropu, se projevoval souběžně se židovskou otázkou. „Stručně řečeno,“ uzavírá Jehouda, „reformace je revoltou proti katolické Církvi, která sama je revoltou proti náboženství Izraele“ (str. 169-172).

K francouzské revoluci nám sděluje následující: „Třetí pokus napřímení křesťanských pozic po neúspěchu sjednocení křesťanstva byl vyvolán impulzem francouzské revoluce... která je charakterizována počátkem ateismu v dějinách křesťanských národů. Revoluce zaujala zřetelně antireligiózní postoj, pokračovala ruským komunismem a mocně přispěla k dechristianisaci křesťanského světa“ (str. 170-172).

Jehouda pak pokračuje: „V průběhu 19. století došlo ke dvěma novým pokusům o zničení mentality křesťanského světa, prvním prostřednictvím Marxe a druhému Nietzscheho“ (str. 167). „Vždyť hluboký smysl dějin zůstává ve všech epochách tentýž: Skrytý nebo otevřený boj sil, které působí ve prospěch pokroku lidstva, a oněmi silami, které lpí na stanovených zájmech, neústupně lpí na tom, co škodí přicházejícímu“ (str. 186).

V očích židovských myslitelů tedy musí být nutně novou etapou na cestě k vydání nejpevnější křesťanské bašty, katolické tradice, a na cestě „pokroku lidstva“.

10. Dvoutisíciletý křesťansko-židovský rozpor

Dnes prožíváme další etapu dvoutisíciletého židovsko-křesťanského nepřátelství. Podívejme se, jak o tom píšou Židé naší doby: Jehouda, De Rabi, Bennamozegh a Memmi:

„Křesťanstvo se tvrdošijně vzpírá uznat Izrael za sobě rovný v duchovní rovině. Věřit, že křesťanství je plností (nebo naplněním) židovství, že křesťanství je dovršením judaismu, že představuje jeho vrchol, to znamená zatínat sekeru do samých

kořenů univerzálního židovského monoteismu.“ – Přijde čas, kdy již bude nezbytné nechat uzdravit křesťanské svědomí učením univerzálního židovského monoteismu“ (Jehouda, str. 11 a dále).

„Křesťanský antisemitismus, který mezitím nazývá mesiánský, tvrdí, že nahradil mesianismus Izraele vírou v ukřižovaného Boha, která může každému věřícímu zajistit osobní spásu. Propletením židovského mesianismu s pohanským se křesťanství snaží obrátit Židy k redukovanému mesianismu... Dokud však trvá monoteistický mesianismus Izraele, byť i jenom ve virtuálním stavu, jeví se křesťanský mesianismus jako to, čím skutečně je: Imitací, která se ve světle autentického mesianismu hroutí. ... Antisemitismus přetrvává tak dlouho, dokud se křesťanstvo bude vzpírat zabývat se svým skutečným problémem, který vychází z jejich zrady na monoteistickém mesianismu“ (Jehouda, str. 154-160)

Nyní má slovo Elie Benamozegh, jeden z mistrů soudobého židovského myšlení: „I kdyby křesťanství bylo svolné zreformovat se podle hebrejského ideálu, bude stále skutečným náboženstvím pohanů“ (str. 18).

Benamozegh dále tvrdí, že křesťanství je pouze kopií, která musí být postavena naproti originálu, neboť tento originál (= židovství) je matkou křesťanství; židovské náboženství je nejstarším náboženstvím a musí se stát také nejnovějším. „Vzhledem ke křesťanství, které je podle vlastního tvrzení božského původu a nárokuje si neomylnou autoritu, která ovšem trvá teprve od roku jedna křesťanského letopočtu, je třeba hledat neomylnost, která je mnohem závažnější, protože začala s dějinami lidstva na Zemi; křesťanská autorita tedy musí být nahrazena židovskou“ (str. 34-35).

Pak ještě poznamenává, jak křesťané říkají, že vykoupení nebude naplněno, dokud se Židé nevrátí do lůna Církve. Tato událost (znovusjednocení) může ale vypadat pouze takto: „Sjednocení hebraismu a náboženství, která z něj vyšla, a to bude podle slov posledních proroků ‚návrát srdcí dětí ke svým otcům‘“ (str. 48).

Poslechněme si ještě jednou Jehoudu: „Křesťané trvají neústupně na tom, že jsou jediným dědicem Izraele, a tato jejich umíněnost plodí antisemitismus. Takový skandál musí dříve či později vzít konec. Čím dříve to bude, tím dříve zmizí nezdravá atmosféra lži, do níž se antisemitismus halí“ (str. 136).

Přejdeme nyní k de Rabimu. Píše: „Mezi křesťany a Židy trvá nenapravitelná divergence. Sahá zpět až k Ježíšovi. Za předpokladu, že historicky existoval, nebyl pro Židy ani Bohem, ani synem Božím. Ani mesiáš, ani prorok, zákonodárce, zakladatel náboženství, ani farizejský rabín; Ježíš je pro židovský národ učitelem morálky a umělecky nadaný vypravěč podobenství. V okamžiku, kdy se oprostí od zázraků a mysticismu, stane se Ježíšova kniha morálky nejvzácnějším drahokamem židovské literatury všech dob“ (str. 204).

De Rabi si představuje, jak by poslední Žid na konci času formuloval svoji víru, aby vysvětlil, proč vydržel: A zde říká talmud: Žid, vázaný svou přísahou, stojí vzpřímeně před horou Sinaj.“ – „Představuji si tedy tohoto posledního Žida, který přežije všechna protivenství dějin. Co tedy tento poslední bude říkat, aby ospravedlnil svůj vzdor všem dobám a tlaku všech lidí? Slyším, jak říká: ‚Nevěřím na božství Ježíšovo‘. Je normální, že toto přiznání je křesťanům pohoršením, ale není křesťanské vyznání víry pohoršením pro Židy? – „Pro nás je obrácení ke křesťan-

ství nutně modloslužbou, protože znamená nejhorší rouhačství: Víru v božství člověka“ (str. 188).

Tyto Rabiho výpovědi pocházejí z posledních deseti let (1955-1965), a neříkají nic jiného, než co kdysi řekl velekněz. Když Ježíš vyznal svoje božství: „Jsem synem Boha živého,“ velekněz zvolal: „Ejhle, nyní jste slyšeli rouhání. Co se vám zdá?“ – Odpověď zněla. „Hoden je smrti!“

Zde tedy máme důkaz: Židé svůj postoj ani za mák nezměnili – pro ně je i nadále víra v božství Kristovo blasfemií.

11. Antisemitismus a židovský imperialismus

Elie Faure kdysi řekl, že Žid nebyl nikdy ničím jiným, než člověkem plným pochybovačství a stojícím v protikladu k sentimentálnímu idealismu Evropy, a to již od řecké epochy.

Roku 1883 vyšly v židovských novinách Anglie „Jewish World“ („Židovský svět“) tyto hrozné řádky: „Rozptýlení Židů z nich udělalo kosmopolitní národ. Jsou jediným skutečně kosmopolitním národem, a v této vlastnosti musejí jednat a jednat jako element, který rozkládá všechny rozdíly rasy a národnosti.

Velkým ideálem judaismu není, aby se jednoho dne Židé shromáždili v nějakém koutku světa ke svým separatistickým cílům, nýbrž aby celý svět prosákl židovským učením, a aby také – což je ve skutečnosti ještě větším judaismem – zmizely všechny rasy a náboženství.

Oni [= Židé] dělají ještě víc. Svoji činností v literatuře a vědě, svým dominujícím postavením ve všech odvětvích publicistiky pracují na postupném přetvoření myšlenek do židovských forem.“ (Forma = mlýn.)

Roku 1922 Alfred Nossig napsal: „Na horizontu již zaplály červánky svítání pro náš den.“ – Vyřkl svou vizi blízkého triumfu Židovstva. Byl by to triumf judaismu, židovských zákonů a židovského národa, tj. sjednocení světa pod židovským panstvím.

Slovo má ještě jednou Elie Faure: „Vůči těm, kteří nepatří k jejich národu, se Židé, židovský národ, cítí jako vyvolení: Vždyť nejvyšší mocí je národ sám. Nad ním už není nic. Lze k tomu jen dodat, že Izrael nikdy na nic jiného nevěřil. ... Bude-li Žid poslušný, dostane se mu světovlády. Izrael je bezpodmínečný realista. Již zde na Zemi chce odměnu pro toho, který žije dobře, a trest pro toho, kdo žije špatně. ... I v těch nejčernějších chvílích svých dějin – a dějin obecně – uchovávali tito poražení ve svých věrných srdcích příslib věčného vítězství“ (Faure, „Židovská duše“, v: „Židovská otázka, viděna očima 26 významných židovských osobností“, Paříž E. I. F. 1934).

12. Kristovo božství a duchovní univerzalizmus katolické Církve jako příčina židovsko-křesťanských rozporů a překážka židovského imperialismu

Aby židovský imperialismus dosáhl svého cíle, musí zničit křesťanství, protože je a zůstane nepřekonatelnou překážkou na jeho cestě.

Až do Kristova příchodu bylo postavení Izraele jednoduché a jasné: Podle proroků, milostí Jahveho, je Izrael povolán ovládnout svět. Když se národ jako Jahveho služebník podřídí božským požadavkům, pak také přijde doba, kdy Izrael bude vládnout celému světu.

Ale náhle vyvstal v Galileji prorok – člověk nebo Bůh –, sám syn z královského rodu Davidova, a rovněž syn smlouvy, dědic zaslíbení. Prohlásil se za poslaného Bohem, svým otcem, aby příslib smlouvy uskutečnil a naplnil. „Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit zákon nebo proroky; nepřišel jsem zrušit, nýbrž naplnit“ (Mt 5,17). A na důkaz svého poslání konal neslýchané zázraky jako žádný před ním – a masy ho následovaly.

Největší nesnáz jeho mise ale spočívala v tom, že příslib vykládal ve zcela novém smyslu, naprosto odlišně od panujícího židovského, a takto zbořil celou pyšnou židovskou stavbu. Tím, že je zduchovnil a univerzalizoval (na všechny národy a národnosti), překročil národní rámec. Zaslíbení bylo z materiální roviny pozdvíženo na duchovní. Národní rámec byl tedy překročen a zaslíbení nyní neplatilo již pouze na Židy samé, nýbrž bylo rozšířeno na celý svět. „Jděte a učte všechny národy, učíte je mými učedníky...“ Nejednalo se již tedy o převahu jedné rasy, ani o triumf panského národa; až dosud vyvolený národ se stal jedním z ostatních – neboli byl začleněn do nového lidu Božího.

Něco takového nemohl religiózní nacionalismus Židů připustit. Příčilo se to jeho ideji mesianismu – podrobení všech pozemských království Izraeli muselo přece přijít, a vůdci a kněží farizejů nemohli dovolit takové rouhání, takový útok na jejich privilegované postavení. Aby se nebezpečného agitátora zbavili, vydali jej Římanům a nechali usmrtit. „Máme zákon, podle nějž musí zemřít.“

Avšak Kristus vstal z mrtvých, jeho poselství zářilo celým antickým světem, a šířilo se jak hořící pochodně. Židé očerňovali a udávali Kristovy učedníky římským úřadům, pomlouvali je, podsouvali jim ty nejrůznější hanebnosti i zločiny, a líčili je jako vzbouřence proti císaři. A Řím je mučil, předhazoval dravé zvěři a křižoval – až náhle byl svět křesťanský. „V tomto znamení zvítězí.“ (Konstantinův triumf r. 312). Neslýchaný úspěch křesťanské Církve byl ovšem současně neštěstím pro Židy, kteří v křesťanských říších museli žít v ghettech; pro ně to znamenalo budoucnost v obavách, žalu a katastrofách.

Nicméně Židé si ve své pýše porážku nikdy nepřiznali. Zlom byl naprostý, definitivní – konfrontace je nevyhnutelná.

„Kdyby měl pravdu Žid, pak by křesťanství bylo pouze iluzí. Má-li pravdu křesťan, pak je judaismus v nejlepším případě hypotézou, anachronismem, tedy něčím, co by už vlastně nemělo existovat.“ – „Křesťanství je pro Židy rezignací na monopol, vzdání se ‚nacionální‘, abychom neřekli přímo rasistické interpretace vyvolenosti. Je otvíráním lidskému sbratření a současně velkému Božímu Amen,

otevřením se všemu, co Bůh ustanovil, je přijímáním utrpení a smrti, odříkáním se pýchy vlastního Já... “ – „Pokud vím, žádný jiný národ nebyl křesťanstvím podroben tak těžkým zkouškám jako židovský.“ – „Pro žádný jiný národ neměl příchod křesťanství za následek, přinejmenším na dlouhou dobu, že národ jako takový by musel zmizet. U žádného jiného národa nebyly náboženské tradice, kterých by se kvůli víře v Krista musel vědomě vzdát, tak těsně svázány s charakterem národa. ... A zde se dostáváme k jiné vytáčce, jíž má být ‚ne‘ Židů Kristovi ospravedlněno. Ježíš neodpovídal ideji, kterou si Židé vytvořili o Mesiáši a spáse“ (François Fojto, „Bůh a jeho Žid“, Ed. Grasset, Paříž 1960, str. 34, 190, 192).

Poslechněme si ještě jednoho hlavního mluvčího, Julesa Isaaca: „Křesťanská teologie tvrdí, že křesťané jsou pravým Izraelem, Izraelem duchovním a nikoli tělesným. Tím by se rozumělo, že křesťanství definitivně nahradilo Izrael“ (Ježíš a Izrael“, str. 50). „Křesťanství se v podstatě zabývá individuální spásou lidí. Judaismus má na zřeteli pouze spásu rodiny Izraele, která jediná může přinést spásu 70 národům celého světa...“

„Izrael se v dějinách představuje jako zvláštní národ: Je současně národem i náboženstvím bez možnosti oddělení obou faktorů; u všech ostatních národů to možné je. Izrael je ovšem rasa, ale ne v biologickém smyslu, jak jí rozumí rasismus, nýbrž ve smyslu etnicko-historickém.“

„Cesta, jíž dospěla křesťanská víra k nezávislosti, ji musela rychle a fatálně zatahnout do války s tělesným Izraelem, protože nová církev se sama považovala za pravý Izrael podle ducha. Chápe křesťanstvo veškerou závažnost takového tvrzení? Chápe vůbec, co si nárokují? Takový nárok se přece rovná tupení a ostouzení židovského národa. Tvrzení [o pravém Izraeli podle ducha] znamená pokus o připravení Izraele o životní jiskru, o posvátný oheň – ba dá se říci – o samotnou duši, a dokonce ještě více, protože světské a duchovní je těsně propojeno, také o místo na slunci, o jeho privilegované postavení“ (Jules Isaac, „Génèse de l'antisémitisme“, str. 50).

Tím se vracíme k výchozímu bodu: Je v životním zájmu Izraele zničit křesťanské náboženství, jež vyšlo z jeho lůna – a které považuje za svého nejhroznějšího nepřítele. To je podstata toho, co Jules Isaac zevrubně a stále znovu a znovu opakuje ve svých spisech.

Nelze se vyhnout otázce, jak uvažuje a smýšlí mladá židovská generace? O tom nás informuje Memmi: „Žijeme v nadšeném očekávání nových časů, neslychaných věcí, a jsme přesvědčeni, že již vidíme znamení toho všeho: Definitivní agónii náboženství, rodin a národů. Cítíme hněv a opovržení vůči opozdilcům dějin, kteří se uzavírají do zbytků toho všeho.“ Tím se vracíme k výchozímu bodu: Je v životním zájmu Izraele zničit křesťanské náboženství, jež vyšlo z jeho lůna – a které považuje za svého nejhroznějšího nepřítele. „Může být, že se naprosto mýlíme, že žijeme v období regrese, že jsme zastarali – ale i tyto zbytky neústupně tvrdí a trvají na tom, že jsou nejpronikavějšími strukturami života národů, podstatným aspektem jejich kolektivního bytí.“ – „Zřejmě jsme odsouzeni, a to na dlouhý čas, k náboženstvím národů. Říkám znovu, že neodsuzuji, nýbrž konstatuji“ (Memmi, „Portrét Žida“, Paříž 1962, str. 186).

Na závěr si zde citujme ještě jednoho židovského spisovatele, doktora A. Roudinesca, který na výše uvedené falešné úsudky a odsudky dává ve své knize znamenitou odpověď: „Přetrvání Izraele možno označit za židovský zázrak, přetrvání vzdor všemu pronásledování a neslýchanému utrpení. Ale toto přežití není zázrakem, je nanejvýš neštěstím. Pravým židovským zázrakem je duchovní dobytí lidstva skrze křesťanství. Poslání vyvoleného národa již dávno skončilo. Ti z Židů, kteří doufají, že jednoho dne přivedou obnoveným mesianismem křesťanství ke konci, nevědí nic o hlavních zákonech vývoje lidstva“ (A. Roudinesco, „Neštěstí Izraele“, Edition Cluny, Paříž 1956).

Výňatek z koncilní deklarace „Nostra aetate“:

„Když posvátný sněm zkoumá tajemství církve, má na paměti svazek, kterým je lid Nového zákona duchovně spojen s Abrahámovými potomky. ... Třebaže židovští předáci se svými stoupenci přivodili Kristovu smrt, přesto nelze to, co bylo spácháno při jeho mučení, přičítat všem Židům bez rozdílu, ani tehdejšími, ani dnešními. I když je církev novým Božím lidem, přece nesmějí být Židé označováni ani za zavřené Bohem ani za prokleté, jako kdyby to vysvítalo ze svatého Písma. Proto ať si dají všichni pozor, aby při katechezi a při kázání slova Božího neučili nic, co se neshoduje s pravdou evangelia a s Kristovým duchem.“

Dodatek

(Vybral a sestavil Helmut Friedlmayer)⁴

Kniha „Církev a Židovstvo“ s podtitulem „Dokumenty 1945-1985“ (vyd. von Rendtorff / Henrix, Mnichov 1988) nabízí bohatý přehled prohlášení papežů, komisí, biskupských konferencí a biskupů k židovské otázce po II. světové válce. Z prvního dílu knihy si zde ukážeme výňatky z proslovů a vyhlášení papežů i komisí, jako doplněk toho, co Leon de Poncins ve své knize tak znamenitě odhalil. Naše ukázky napomohou čtenáři získat jasnější představu o stavu Církve.

Následující poznatky ze shora jmenovaného díla by neměly zůstat nepovšimnuty:

1. K uskutečnění dialogu byla z *římské strany* vytvořena různá grémia. Například roku 1971 mezinárodní spojovacího výboru mezi katolickou Církví a Židovstvem, jejímž prezidentem byl jmenován Johannes kardinál Willebrands. Holanďan Willebrands již r. 1951 založil na mezinárodní úrovni tzv. „Katolickou konferenci pro ekumenické otázky“, která se scházela jednou za rok k několikadenní výměně myšlenek a názorů (říjnového setkání 1960 v Gazzadě se účastnili kardi-

⁴ Helmut Friedlmayer je sám autorem několika velice poučných knih na dané téma: 1) *Kleiner Katechismus über die Irrelehren im neuen Weltkatechismus (Malý katechismus bludů v novém světovém katechismu)*; 2) *Engelwerk und Kabbal (Dílo andělů a kabbala)*; 3) *Der Ökumenismus-Schwindel oder wem nützt die Ökumene (Ekumenický podvod aneb Kdo má užitek z ekumeny?)*, Verlag A. Schmid, Verlags-Programm: Pro Fide Catholica, Postfach 22, D-87467 Durrach, kde je možné tyto (a mohé další) tituly objednat; pozn. editora.

nál Montini jako čestný předseda a kardinál Bea jako čestný host). Kardinál Bea přivedl Willebrandse jako „druhého muže“ do vatikánského sekretariátu pro jednotu křesťanů, který v něm později převzal vedoucí funkci.

Willebrands byl také prezidentem komise (zřízena v říjnu 1974) pro náboženské vztahy k Židovstvu, která byla podřízena zmíněnému sekretariátu pro jednotu křesťanů. Komise vypracovala směrnice a pokyny na pomoc realizaci koncilních záměrů.

2. Ze židovské strany projevuje veliký zájem na židovsko-křesťanském dialogu „Liga proti pomluvám“ (Anti-Defamation League) řádu B'nai B'rith. Židovská organizace B'nai B'rith (Synové smlouvy) je podle Leona de Poncinse („Le probleme juif devant le concile“, str. 79, pozn. 19) zvláštním zednářským řádem, přístupným výhradně Židům. Byl založen r. 1843 v USA Henry Jonase z Hamburku a vykazuje silné internacionální a kosmopolitní tendence.

3. Po druhé světové válce nebyla židovská otázka řešena pouze v dialogu s katolickou Církví, ale stejně intenzívně také v grémiích Světové rady církví, a tudíž i s nejrůznějšími křesťanskými denominacemi. Svůj pozitivní přístup k židovské otázce ukázala Světová rada církví na postoji svého generálního tajemníka Philipa Pottera k rezoluci OSN o sionismu z listopadu 1975, když odmítl rozhodující, většinově přijaté usnesení, že „sionismus je formou rasismu a rasové diskriminace“ (Rendtorff / Henrix, str. 383).

4. Výchozím bodem židovské otázky není teologický důvod, nýbrž pronásledování Židů v Třetí říši (s okultně-pohanskou vládou), na níž nese katolická Církev spoluvinu (přestože byla sama také objektem pronásledování).

5. Koncilní deklarace k židovské otázce je myslitelná pouze v souvislosti s deklarací o náboženské svobodě a dekretem o ekumenismu. Náboženská svoboda poskytla základnu k volnému a nerušenému šíření ve společnosti (směrnice a pokyny z 1. 12. 1974): „Uložit katolíkům dbát důsledně na respektování náboženské svobody Židů, kteří žijí a vyznávají svoji víru...“ (str. 49). Deklarace o náboženské svobodě a schéma o Židech mají ostatně odpovídající protějšek v prohlášení lidských práv a emancipace Židů za Francouzské revoluce. Joseph Lémann vložil stav věci ve své knize „Židé ve francouzské revoluci“ (Paříž 1889/1988) takto: „Kristus byl hned na začátku prohlášení o lidských právech odmítnut.“ Druhá historická skutečnost: „Židé byli díky stejnému prohlášení připuštěni do společnosti.“ Výrok kardinále Suenense na shromáždění Církve '89 ohledně II. vatikánského koncilu je výstižný, kdežto dekret o ekumenismu stanovuje předstíraný cíl, totiž život v míru a spravedlnosti pro celé lidstvo (světová jednota v rozmanitosti).

6. Nápadné je odloučení víry a pozemské skutečnosti. Víra je duchovní skutečností, již prostě přijímáme rozumem a která jinak přináší užitek pouze v modlitbě („ale toto přijetí učení Kristova patří do oblasti víry... a nikdy nesmí být předmětem vnějšího tlaku“, papež Jan Pavel II. v promluvě v římské synagoze, str. 110; to znamená, že víra nesmí v žádné případě ovlivňovat sociální život, výkon soudní pravomoci atd., zatímco v rovině pozemské skutečnosti jsou všichni povoláni spolupracovat k blahu lidstva k zřízení přátelské a přívětivé společnosti, v níž se člověk může rozvíjet podle práva svobody. Tato spolupráce se vztahuje také na „in-

dividuální a sociální etiku vzhledem k široce rozšířenému agnosticizmu a individualismu“ (str. 110).

Zmíněný systém upomíná na středověké hnutí, nazvané averroismem podle Žida Averroese, a odsouzené Církvi. Toto učení odlučuje víru a rozum do té míry, že vliv víry v politické a sociální oblasti se už neuznával, a bylo dokonce myslitelné pouze pozemské dovršení světa vedla naplnění v Bohu. Jak se zdá, tzv. „dvojitá pravda“ dodnes straší v hlavách, které zamýšlejí nastolit mír a spravedlnost v jednotě světa.

Ostatně Jan Pavel II. svým mnohokrát opakovaným zdůrazňováním tří velkých monoteistických náboženství v rovině internacionální světové společnosti budí zdání, že se musí podvolit duchu židovského monoteistického mesianismu, jak to popsal Poncins (kap. 7). Pro věřící platí víra v Ježíše Nazaretského (možná i zde platí rozlišování kardinála Bey mezi prostým lidem a kultivovanou elitou), pro svět dar monoteismu. Jan Pavel II. ve svém projevu k výkonné komisi Mezinárodní rady křesťanů a Židů 6. 7. 1984 řekl: „Ano, ‚bohaté společné duchovní dědictví‘, které se mělo nejdříve dostat na vědomí všem křesťanům a všem Židům, jež nezahrnovalo pouze ten nebo onen izolovaný element, nýbrž solidní, plodné a bohaté společné religiózní dědictví: Monoteismus, víra v jednoho Boha, který jako milující otec lidstva vyvolil Abraháma i proroky a vyslal na svět Ježíše; společný základní model pro bohoslužbu a společné vědomí naší, na víře založené povinnosti vůči všem mužům a ženám v tísní, kteří jsou našimi ‚bližními‘.“ – Tuto větu může podepsat Žid, muslim, ale žádný křesťan. Že by papežem formulovaný světový vzorec jednosvětového náboženství?

7. Probírání židovské otázky se po koncilu dělo s přísným vyloučením veškeré tradice církevních Otců, kteří se k ní vyslovili. Všechny pokoncilní postoje k tématu se zakládají výhradně na dekretu „Nostra aetate“.

8. Při projednávání této otázky na II. vatikánském koncilu se skutečně jednalo o „obrat“ („Směrnice a pokyny“, str. 48), o koperníkovské otočení resp. radikální rozchod s minulostí. Francouzská biskupská konference viděla tuto událost správně: „Koncilní dekret spočívá na návratu k biblickým pramenům. Představuje zlom v postoji k minulosti. Volá křesťany k zaujetí nového postoje vůči židovskému národu, a to nejen v lidské rovině, nýbrž i v rovině víry [!!]“ („Pastorale Handreichungen“, 16. 4. 1973, Rendtorff / Henrix, str. 149).

31. 3. 1971 [Pavel VI.] – Projev k delegaci Americko-židovského výboru (American Jewish Committee):

„Proto si se větší opravdovostí přejeme uvedení pokynů koncilu do praxe tak, aby křesťané a Židé díky rozvíjení lepšího porozumění a vzájemného respektování byli schopni spolupracovat na podporování míru a blaha celého lidstva“ (str. 46).

2. 6. 1971 [Pavel VI.] – Projev ke skupině delegátů Ligy proti pomluvám (Anti-Defamation League of B'nai B'rith):

„Milí přátelé, je nám potěšením srdečně uvítat u Svatého Petra ctěnou skupinu vedoucích osobností Ligy proti pomluvám [úloha: překonání předsudků].

Při této příležitosti bychom chtěli zopakovat přání koncilu „podporovat vzájemné poznávání a úctu, která je především plodem biblických a teologických studií, stejně jako bratrských rozhovorů“ (str. 47, viz také „Nostra aetate IV).

1. 12. 1974 [Komise pro náboženské vztahy k Židovstvu, podepsáni prezident komise Johannes kardinál Willebrands, tajemník P. Pierre-Marie de Cortenson] – Směrnice a pokyny k provádění koncilní deklarace „Nostra aetate“:

„Deklarace II. vatikánského koncilu o poměru Církve k nekřesťanským náboženstvím z října 1965 představuje rozhodující obrat [!!] v historii vztahů mezi Židy a katolíky. Dějinným kontextem, který při tom dalekosáhle ovlivňoval iniciativu koncilu, byla vzpomínka na pronásledování a masové vraždění Židů, k němuž došlo v Evropě před druhou světovou válkou a během ní. Přestože křesťanství povstalo uvnitř židovského náboženství a přijalo od něj určité významné prvky své víry a kultu, propast mezi nimi se stále více prohlubovala až k naprostému podceňování a neuznávání na obou stranách.

Ohledně tohoto dokumentu by zde mohlo postačit jednoduché konstatování, že Církev pojí duchovní svazky a historické vztahy s Židovstvem, a že duchu křesťanství se přičí jakákoli forma antisemitismu a diskriminace, stejně jako je odsuzuje na základě důstojnosti lidské osoby.

Konkrétně to znamená nutnost, aby křesťané usilovali o lepší porozumění základním komponentům náboženské tradice Židovstva, a aby se naučili poznávat, které základní rysy žité skutečnosti Židů jsou podle jejich rozumu podstatné.

I. Dialog

Stejně tak budou [katolíci] usilovat porozumět obtížím, které židovská duše pociťuje vůči tajemství ztělesněného slova, protože právě ona je poznamenána velice vysokou a čistou chápavostí božského transcendentna. Je-li pravda, že právě v této oblasti vládne atmosféra široce rozšířené nedůvěry, zasahující k nám z politováníhodné [!!] minulosti, měli by křesťané uzнат svůj podíl odpovědnosti [!!] a vyvodit z něj do budoucnosti praktické závěry.

II. Liturgie

Je tím důležitější, že křesťané prostřednictvím liturgických reforem přicházejí stále častěji do styku se Starým zákonem.

Pokud jde o liturgické texty, je třeba dbát, aby se v homiliích podával správný výklad, a to zvláště těch pasáží, které zdánlivě staví židovský národ jako takový do špatného světla. Naše snaha má směřovat k takové výuce křesťanů, kterou by se dospělo ke správnému porozumění těchto textů v jejich pravém smyslu a významu pro dnešní věřící [!!]. Překladem biblických textů pověřené komise nechť svoji pozornost zaměří především na způsob podání těch výrazů i celých pasáží, které by u nedostatečně poučených křesťanů [!!] mohly vyvolat tendenční nepochopení. Je samozřejmé, že nemůže jít o pozměňování biblických textů, ale úlohou překladů pro liturgickou potřebu je najít původní [!!!] smysl textu s ohledem na exegetický výzkum.

IV. Sociální a společenské akce

Židé a křesťané necht' v duchu proroků ochotně spolupracují k podpoře spravedlnosti a míru na místní, národní i mezinárodní úrovni“ (str. 48-53).

24. 11. 1976 [Pavel VI.] – Projev k delegaci Ligy proti pomluvám řádu B'nai B'rith (Anti-Defamation League of B'nai B'rith):

„Ano, Bůh spravedlnosti a míru, Pán života, je naším společným otcem a původcem našeho sbratření“ (str. 61-62).

12. 3. 1979 [Jan Pavel II.] – Projev k vedoucím osobnostem židovských organizací:

„Jsem přesvědčen, že obě strany musí pokračovat v úsilí o překonání překážek minulosti [!], naplnění Božího příkazu lásky a podpoře skutečně plodného a bratrského dialogu k dobru obou zúčastněných stran i výraznější službě lidstvu.

Přišli jste, jak věřím, napomoci nám v rozjímání o Židovstvu [!!]. A jsem si jist, že u vás a vámi představovaného výboru najdeme skutečnou a hlubokou odhodlanost k porozumění křesťanství a takové Církvi, jakou je dnes [!!], abychom mohli oboustranně přispět společnému cíli, překonání předsudků a diskriminace všeho druhu“ (str. 63-66).

1. 6. 1980 [Jan Pavel II.] – Zdravice k zástupcům francouzských židovských obcí v Issy-les-Moulineaux:

„Drazí bratři! Je mi potěšením přijmout představitele zdatné a svěží židovské obce Francie. Vaše obec má skutečně dlouhou a slavnou tradici.

Právě odtud díky odvaze a rozhodnosti několika průkopníků, jako byl např. Jules Isaac [!!] vyšlo hnutí, které nás inspirovalo ke koncilnímu dekretu ‚Nostra aetate‘ [!!] a přivedlo k tak žádoucímu dialogu a dnešní spolupráci.

Umožnilo nám ruku v ruce pracovat za společnost, osvobozenou od diskriminace a předsudků, společnost, kde nevládne nenávisť, ale láska, nikoli válka, nýbrž mír, a kde nastoupila spravedlnost namísto útlaku“ (str. 71-72).

17. 11. 1980 [Jan Pavel II.] – Proslov k Ústřední radě Židů v Německu a rabínské konferenci v Mohuči:

„Jestliže křesťané považují za bratry všechny lidi, tím více platí tento posvátný závazek, stojíme-li před příslušníky židovského národa.

Povzbuzující příznakem bylo také zasedání spojovacího výboru mezi římskokatolickou Církví a Židovstvem minulého roku v Řezně. Nejde pouze o napravení chybného náboženského pohledu židovského národa, který byl v průběhu dějin částečnou spolupříčinou [!] podceňování a pronásledování, ale především o dialog mezi dvěma náboženstvími, které spolu s islámem mohly dát světu víru [!] v jediného, nevýslovného Boha a chtějí v jeho zastoupení sloužit světu. První dimenze dialogu, totiž setkání mezi lidmi Bohem nikdy nevypovězené staré smlouvy [tj. Starého zákona] a nové smlouvy, je současně dialogem uvnitř naší Církve, tak říkajíc mezi první a druhou částí její bible.

Je mým naléhavým přáním, aby se toto prohlášení [německých biskupů] stalo duchovním majetkem všech katolíků v Německu.

Nechť jsou již brzy v Jeruzalémě smířeny všechny národy a požehnány v Abrahámu“ (str. 74-77).

6. 3. 1982 [Jan Pavel II.] – Projev k delegátům národní biskupské konference pro vztahy se Židovstvem. (Přítomni byli zástupci Ekumenické rady církví, Lutéranského světového svazu a anglikánské i pravoslavné církve.):

„Když se před dvěma tisíci lety objevila na společném kmeni nová větev [!], byly vztahy mezi oběma našimi obcemi přirozeně poznamenány neporozuměním a podvědomou antipatií. A protože okamžik rozdělení přinesl neporozumění, omyly a dokonce i urážky, jde nyní o to, překonat je v porozumění, pokoji a vzájemné úctě. Hrůzná pronásledování, která Židé protrpěli v různých historických epochách, nám nakonec otevřela oči a vyburcovala srdce. Křesťané se nacházejí na dobré cestě, na cestě spravedlnosti a bratrství, když se vážně a vytrvale snaží spolu se svými semitskými bratry shromáždit pro nás všechny tak bohaté společné dědictví [!].

Je zcela nezbytné, aby výuka na nejrozličnějších úrovních náboženského vzdělávání a v katechesích pro děti a mládež byla vůči Židům nejen upřímná a objektivní, nýbrž aby byla naplněna živoucím smyslem pro dědictví, které jsme zde v hrubých rysech popsali. Na takové solidní základně – jak se již k naší radosti ukazuje – může vyrůst těsná spolupráce, k níž nás nutká společné dědictví, totiž služba lidstvu a jeho nezměrným duchovním i materiálním potřebám.

Po rozdílných, ale konec konců ke stejnému cíli směřujících [!!] cestách dospějeme – s pomocí Pána, který nikdy nepřestal milovat svůj lid – k opravdovému bratrství ve smíření, úctě a naplnění Božího plánu“ (str. 77-80)

22. 3. 1984 [Jan Pavel II.] – Promluva ke skupině osobností Ligy proti pomluvám řádu B'nai B'rith (Anti-Defamation League of B'nai B'rith):

„Již samotný fakt vaší návštěvy u nás je důkazem trvalého rozvoje a prohloubení takových vztahů. A skutečně, ohlédneme-li se na roky před druhým vatikánským koncilem a dekretem ‚Nostra aetate‘, a pokusíme-li se přehlédnou dosud udělanou práci, máme pocit, že Pán [pozn.: jaký Pán!?] ‚na nás vykonal veliké věci‘. Proto jsme vyzýváni k jednohlasnému a hluboce procítěnému díkůvzdání Bohu. Je zde na místě úvodní verš žalmu 133: ‚Jaké dobro, jaké blaho tam, kde bratří bydlí svorně!‘ [Na místě by byl spíše úvodní verš žalmu 1: ‚Blaze muži, který se neřídí radami svévolníků, který nestojí na cestách hříšných, který nesedává s posměvači.‘] (Str. 80-82.)

6. 7. 1984 [Jan Pavel II.] – Projev k výkonné komisi Mezinárodní rady křesťanů a Židů:

„V této souvislosti musí být pohlíženo na vaši důležitou práci s mládeží. Tím, že soustředíte mladých křesťanů a Židů jim umožníte společně žít a mluvit spolu, zpívat a modlit se, odvádíte významný příspěvek k vytvoření nové generace mužů a žen, kteří se budou o sebe i o všechny ostatní vzájemně zajímat a starat o ty, kdo potřebují pomoc, a budou jim sloužit bez ohledu na jejich náboženské vyznání, národnost či barvu pleti. Světový mír bude zajištěn tímto skrom-

ným, zdánlivě nevýznamným, ale nakonec přece jen velmi účinným způsobem“ (str. 88-89).

19. 4. 1985 [Jan Pavel II.] – Promluva k účastníkům kolokvia k 20. výročí koncilní deklarace „Nostra aetate“:

„Položili jste si také otázku po židovské a křesťanské spiritualitě v rámci současného sekularizovaného světa. Ano, v naší době se tu a tam dostavuje neútešný pocit nepřítomnosti Boha i jeho vůle v soukromém i veřejném životě muže a ženy. Zamyslíme-li se nad takovou situací a jejími tragickými důsledky, situací, která je zbavena zakořenění v Bohu a tím i svého základního morálního usměrnění, musíme být Pánu jen vděční, že my jako Židé a křesťané na něj věříme, a že můžeme říci slovy Deuteronomia: „Slyš, Izraeli! Jahve je náš Bůh, jediný Jahve““ (str. 90-92).

24. 6. 1985 [Jan Pavel II.] – Komise pro náboženské vztahy k Židovstvu, „Pokyny pro správné líčení Židů a židovství v kázáních a katechesi katolické Církve.

(Závěr:) „Náboženské vyučování, katechese a kázání musí vychovávat nejen k objektivitě, spravedlivosti a toleranci, nýbrž i k porozumění a dialogu. Naše obě tradice jsou vzájemně tak spřízněny, že se musí vzájemně poučovat. Je třeba podporovat oboustranné poznávání. Obzvláště musíme konstatovat trapnou neznalost dějin a tradic Židovstva, z níž pouze její negativní a často už vybledlé aspekty patří k všeobecné výzbroji mnoha křesťanů. Tomu chtějí odpomoci tyto připomínky. S jejich pomocí bude snazší uvést náležitě do praxe koncilní text i jeho „Směrnice a pokyny““ (str. 92-103).

13. 4. 1986 [Jan Pavel II.] – Projev při návštěvě velké synagogy v Římě:

„Dnešní setkání uzavírá po pontifikátu Jana XXIII. a II. vatikánském koncilu jistým způsobem celou dlouhou periodu, nad níž se musíme stále zamýšlet, abychom se přiměřeně poučili. Jistěže se nemůže a nesmí zapomenout, že historické okolnosti minula se hodně lišily od těch, které zrály po staletí. K všeobecnému uznání oprávněného rozvoje v sociální, politické a náboženské úrovni se dospělo za velkých obtíží. Pohled na staleté kulturní podmínky nám však nemůže zabránit uznat, že akty diskriminace, neodůvodněných omezování náboženské svobody a útisku i v rovině občanské svobody vůči Židům byly objektivně politováníhodnými a smutnými událostmi.

Prvním bodem je, že Kristova Církev odhalila své ‚vazby‘ k židovství tím, že se rozpomenula na své vlastní tajemství. Židovské náboženství není pro nás něčím ‚vnějším‘, nýbrž jistým způsobem patří k ‚nitru‘ našeho náboženství.

Jako druhý bod je koncilem zdůrazněné konstatování, že Židům nesmí být přikládána trvalá nebo kolektivní vina za ‚příběh Kristova utrpení‘, a to ani tehdejší, pozdější či dnešním Židům. Bezpodstatné a liché je tedy každé zdánlivě teologické ospravedlňování diskriminačních opatření, ba dokonce pronásledování.

Dále musí být řečeno, že nastoupená cesta je stále ještě ve svých počátcích. Proto je přes velké úsilí, vyvinuté již jednou nebo druhou stranou, třeba udělat ještě více k překonání každé – i té nesubtilnější – formy předsudků, abychom se přizpůsobili odpovídajícímu způsobu vyjadřování, a tím sobě samým i ostatním

ukazovali vždy a všude skutečnou tvář Židů a židovství, stejně jako i křesťanů a křesťanství ve všech rovinách mentality, učení a komunikace.

Nikomu neuniklo, že počáteční základní rozdíl v přijetí osoby a učení Ježíše Nazaretského katolíky spočívá v tom, že je synem vašeho národa. ... Ale toto přijetí náleží do oblasti víry, to jest svobodného přijetí rozumem a srdcem, vedenými duchem.

Dále musí být řečeno, že cesty, otevřené naší spolupráci ve světle společného dědictví, vycházejícího ze zákona proroků, jsou rozmanité a významné. Chtěli bychom především upomenout na společnou práci pro blaho lidí, pro život od početí až k přirozené smrti, v zájmu jeho důstojnosti, práv a rozvoje ve společnosti, která není nepřátelská, nýbrž přátelská a laskavá, kde je spravedlnost a kde v tomto národě, na tomto kontinentě i v celém světě panuje mír, „šalom“, po němž toužili zákonodárci, proroci a mudrci Izraele. Je zde všeobecně ještě morální problém, rozsáhlé nezorané pole pro individuální a sociální etiku. Jsme si všichni vědomi, jak velká je v tomto bodě krize naší doby. Proto je společné vědomí a spolupráce v této oblasti doslova příkazem doby“ (str. 92-103).

Změny orodování „za Židy“ ve velkopáteční liturgii po druhé světové válce

Původní znění „Missale Romanum“ z r. 1570:

Modleme se i za proradné Židy [perfidis Judaeis], aby Bůh a Pán náš odňal clo-nu s jejich srdcí, by i oni uznali Ježíše Krista, Pána našeho!

(„Oremus – Flectamus genua – Levate“ se vynechává, aby se nepřipomínalo poklekání, kterým se Židé v této hodině Spasiteli posmívali.)

Všemohoucí, věčný Bože, jenž ani nevěry Židů se svého milosrdenství nevy-lučuješ, vyslyš prosby naše, jež za zaslepený onen národ přednášíme, aby uznali světlo tvé pravdy, jímž je Kristus, a ze svých temnot vytrženi byli. Skrže téhož Krista, Pána našeho. Amen.

16. 11. 1955 – Dekret kongregace pro ritus „Maxima redemptionis nostrae mysteria“:

1. Orodování za Židy bylo, stejně jako ostatní, opatřeno nadpisem „Pro conver-sione Judaeorum“.

2. „Oremus – Flectamus genua – Levate“ se připouští i v orodování za Židy.

19. 5. 1959 – Dekret kongregace pro ritus škrtná slova velkopáteční prosby „per-fidis“ a „iudaicam perfidiam“, a vkládá slovo „iudaeos“ mezi „qui“ a „etiam“.

7. 3. 1965 – Dekret kongregace pro ritus. Pozměněný text zní“:

8. Za Židy:

Modleme se za Židy. Necht' je náš Bůh a Pán ozáří světlem své tváře, aby roz-poznali Vykupitele všech lidí, Pána našeho Ježíše Krista.

(Oremus...)

Všemocný, věčný Bože, který jsi dal své zaslíbení Abrahámovi a jeho potomstvu; vyslyš dobrotivě prosby své Církve; a lid, který jsi v dávných časech přijal za vlastní, nech dojít k plnosti spásy: Skrze Pána našeho...

Římský misál z roku 1970:

Modleme se za Židy, k nimž Pán na počátku promluvil. Necht' jim dopřeje milosti stále lépe rozumět jeho slovu a vyrůstat v lásce.

Všemocný, věčný Bože, který jsi dal své zaslíbení Abrahámovi a jeho potomstvu, vyslyš dobrotivě prosby své Církve, a lid, který jsi v dávných časech přijal za vlastní, nech dojít k plnosti spásy: Skrze Krista našeho Pána...

Podávání rukou z roku 1970:

Modleme se za Židy. Necht' je náš Bůh a Pán ozáří světlem své tváře, aby rozpoznali Vykupitele všech lidí, Pána našeho Ježíše Krista.

(poklekněte...)

Všemocný, věčný Bože, který jsi dal své zaslíbení Abrahámovi a jeho potomstvu; vyslyš dobrotivě prosby své Církve; a lid, který jsi v dávných časech přijal za vlastní, nech dojít k plnosti spásy: Skrze Krista, Pána našeho.

Podávání rukou z roku 1971:

Modleme se za Židy, k nimž Bůh nejdříve promluvil, aby jeho jméno stále více milovali a věrně pokračovali v cestě, kterou jim svou smlouvou ukázal.

(poklekněte...)

Všemocný, věčný Bože, který jsi dal Abrahámovi a jeho dětem své zaslíbení, prosíme za lid, který jsi si v dávných časech vyvolil, nech dojít k plnosti spásy: Skrze Krista, Pána našeho.

* * *

